

נשים בברכת שהחיינו

י. הנשים שבירכו ברכת שהחיינו בהדלקת הנרות לא בירכו שוב שהחיינו בקידוש, אולם הורה<sup>1</sup> שיענו אמן ויכונונו בזה על מצוות הלילה, ולכן לא הוי הפסק<sup>2</sup>.

מצור החכמה

הסיבה לנשים

יא. הנשים קיימו מצות הסיבה כמו האנשים<sup>3</sup>.

### ♦ דינרי זהב ♦

ז. ד"ה אולם) ודעת תורה למהרש"ם (סימן רע"ג ס"ד) ושו"ת רבבות אפרים (ח"ד סימן קי"ג ס"ק ע', וח"ז סימן רס"ט) וע"ע לקמן סעיף ט"ו לגבי קידוש דיקנה<sup>4</sup>.  
כו. רבינו נהג מידי שנה בשנה להזכיר ולהבהיר ענין זה קודם הקידוש.

כז. ראה לעיל פרק ב' סעיף ח' ובדינרי זהב ס"ק כ"א.

כח. בגמרא בפסחים (דף ק"ח ע"א) מבואר "אשה אצל בעלה לא בעי הסיבה, ואם אשה חשובה היא בעי הסיבה". וכך פסקו הרמב"ם (פ"ז מהלכות חמץ ומצה ה"ח) ורוקח (סימן רפ"ג) והאורה לרש"י (סימן פ"ח) ושולחן ערוך (סימן תע"ב ס"ו). ובטעם שאשה אצל בעלה אינה מסיבה, כתב הרשב"ם (פסחים שם, ד"ה אשה) וז"ל: "מפני אימת בעלה וכפופה לו, ומפרש בשאלתות דרב אחאי (פרשת צו) לאו דרכיהו דנשי למיזגא". וכתב הרא"ש (פסחים, פ"י סימן כ') שהנפקא מינה בין שני הטעמים שהביא הרשב"ם הוא באלמנה וגרושה, שאם משום אימת בעלה הרי יכולה להסב, ואם משום שאין דרך אשה בכך אף הם לא יסבו. וכן הוא באור זרוע (פסחים, ח"ב סימן רנ"ג סק"ה) וארחות חיים (סדר לילי הפסח, סק"ג). ובר"ן (פסחים, דף כ"ג ע"ב מדפי הרי"ף, ד"ה אשה) כתב שאשה אינה מסיבה לפי שמשמשת לבעלה. ובמאירי (פסחים, דף ק"ח ע"א) כתב: "אשה אינה צריכה הסבה שאין חירות לאשה אצל בעלה, ואם אשה חשובה היא צריכה

תשובה מאהבה (ח"ב סימן רל"ט, בשם קרבן נתנאל) ושו"ת שארית שמחה (סימן ח') וסידור בית יעקב (נדפס בלעמבערג, שנת תרס"ד, דף רל"א ע"א) וחק לישראל (להגר"י וועלץ, דיני ע"פ שחל בשבת, סעיף נ"ט ס"ק ק"ג) וראה בדינרי זהב ס"ק כ"ה.

כח. כן נהגו בקהילות אשכנז והונגריה, כמו שהעידו זקני הקהילות. וכן כתבו בשו"ת משנת יעקב (ח"ב סימן תע"ט, וח"ג סימן תע"ג) וספר ויגד משה (סימן ט"ו ס"ק ז', י', י"ב) והליכות שלמה (מועדים, פסח, פ"ט סכ"ג) ושו"ת באר משה (ח"ו סימן פ"ג, וסימן קל"ו) ושו"ת משנה הלכות (ח"ח סימן ל"ו) ושו"ת בית אבי (ח"ג סימן מ"א) ומועדים וזמנים (ח"ז סימן רל"א ס"ק א') והגדת טעם ודעת (עמוד כ"ט).

אולם יש נוהגים שרק בעל הסדר אומר הקידוש ומוציא את כל המסובין ידי חובתם, ראה תוספות חיים (שעל חיי אדם, כלל ק"ל, דיני הסדר בקצרה, ס"ק י"ג) ושו"ע הרש"ז (סימן תע"ב סכ"ב, וסימן תע"ג סכ"ד) והגדת מבית לוי - בריסק (ח"ב עמוד ס"ו) בשם מרן הגרי"ז מבריסק זצוק"ל, וקהילות יעקב (פסחים הנדמ"ח סימן ס"ד) וארחות רבינו (ח"ב עמוד ס"ז) ושמעתתא דמשה (לבעל אגרות משה, אור"ח, קונטרס שמועות משה, סימן תע"ג ס"ק ג').

וע"ע מקראי קודש (פסח, ח"ב סימן ל"ח) ושו"ת הר צבי (אור"ח ח"א סימן קנ"ד). וע"ע מגן אברהם (סימן קצ"ג ס"ק ב') ועולת שבת (סימן רע"ג ס"ק ג') ותוספת שבת (סימן רע"ג ס"ק י') ושו"ת רבי עקיבא איגר (קמא, סימן

הסבת בן ונכד אצל רבו

**יב. בני רבינו, וכן נכדיו וניניו היו מסיבין לפניו<sup>כט</sup>.**

אוצר החכמה

אוצר החכמה

שטיפה והדחה בד' כוסות

**יג. בין כוס לכוס לא שטפו והדיחו את כוסות היין<sup>ל</sup>, מלבד אם היה בהם לכלוך או פרורי מצה.**

### ♦ דיני זהב ♦

הפסחים

כלל למצוות הסיבה, ונשים סמכו על כך ואינן מסיבות. וכן כתבו במטה משה (סימן תר"כ) ולבוש (סימן תע"ב ס"ד) שנשים לא נהגו להסב.

וראה ביאור הגר"א (שעל שו"ע סימן תע"ב ס"ב) וחק יעקב (סימן תע"ב ס"ק ח') ופרי חדש (סימן תע"ב ס"ק ז') וכף החיים (סימן תע"ב ס"ק כ"ד-כ"ח) וערוך השולחן (סימן תע"ב ס"ו) וספר ויגד משה (סימן ח' ס"ק ה') והליכות שלמה (מועדים, פסח, פ"ט סי"ט, דבר הלכה ס"ק מ'). ובמק"א הארכנו עוד.

ובבתי מרנן הגר"ש אלישיב זצוק"ל והגרש"ז אויערבאך זצוק"ל לא נהגו הנשים להסב.

**כט.** הנה בשולחן ערוך (סימן תע"ב ס"ה) נפסק: "בן אצל אביו צריך הסיבה אפילו הוא רבו מובהק", אולם לא נתבאר להדיא היאך הדין לגבי נכד אצל זקנו שהוא רבו.

**וכשזכיתי להיות בבית רבינו בחג הפסח בשנת תשמ"ט, שאלתיו היאך לנהוג, שכן אני נכד ומרגיש כתלמיד, והשיב: "הרי אחז"ל דבני בנים הרי הם כבנים".**

ובארחות רבינו (ח"ב עמוד נ"ח) מובא שנכדיו של מרן הסטייפלר זצוק"ל הסיבו אצלו, וכשרצו להימנע משום דין רבו מובהק, אמר להם הסטייפלר שכיום אין דין רבו מובהק.

**ל.** וכן כתבו חיי אדם (כלל ק"ל ס"י) ויוסף אומץ (סימן תשע"ו) וערוך השולחן (סימן תע"ט ס"א). ועיין שו"ת מהרש"ל (סימן פ"ח) שכתב דבין כוס ראשון לשני אין צריך לשטוף, והו"ד בנו"כ שעל

הסבה שאין שפחות באישות שלה, ואחר שכן כל שלא במקום בעלה מיהא יראה שצריכה הסבה". ובספר המנהיג (הל' פסח, ס"ק נ"ד) כתב שנשים חייבות בהסיבה, שהרי חייבות בד' כוסות שאף הן היו באותו הנס, אם לא שאימת בעלה עליה שאזי לא תסב. וברבינו מנוח (על הרמב"ם, הלכות חמץ ומצה פ"ז ה"ח) כתב שאשה חשובה היינו או שאין לה בעל והיא בעלת הבית, או חשובה שהיא יראת ד', או חשובה שיש לה עבדים ושפחות ואינה טרודה בהכנת המאכלים, ולכך צריכה להסב. ובמרדכי (פסחים, סימן תרי"א) כתב שכיום כל הנשים נקראות חשובות וצריכות הסיבה. והובאו דבריו בהלכות ומנהגי מהר"ש (סימן כ"ו, ועי"ש סימן ת' ס"ק ג') ושו"ת מהר"י ווייל (סימן קצ"ג) ומהרי"ל (הל' סדר ההגדה, עמוד ק"א). וכ"כ בספר אמרכל (הלכות פסח, ס"ק ל"ג). וכן כתב בפסח מעובין (ס"ק ק"ע) שכך הוא מנהג הספרדים. וכן כתב במנהגי חתם סופר (תוספת לפ"י ס"ח) שאשתו הסיבה. וכן נהגו בבית מרן הסטייפלר זצוק"ל שהנשים הסיבו.

ובטור (סימן תע"ב) הביא בדבריו את שתי הדעות. ובשולחן ערוך (סימן תע"ב ס"ד) פסק שאשה אינה מסיבה אלא אם כן היא חשובה. וברמ"א הביא את דברי המרדכי שבימינו כולן נקראות חשובות, אך הוסיף הרמ"א [וכ"כ בדרכי משה (סימן תע"ב)] שלא נהגו הנשים להסב, כי סמכו על דברי הראב"ה (פסחים, סימן תקכ"ה) הסובר שכיון שהיום אין דרך בני חורין להסב, שוב אין מקום